

بيان مايفعله الحاج والمعتنر

نالیف

د. صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان
عضو هيئة كبار العلماء

ترجمه إلى اللغة الفارسية
سيد عبد الله حازم

١٤٣٩هـ / ٢٠١٨م

آنچه را که در حج و عمره باید انجام داد

به زبان فارسی

بقلم/ د. صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان
استاذ دانشسرای عالی قضاء در دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود

مترجم/ سيد عبدالله حازم

١٤٣٩هـ / ٢٠١٨م

پادشاهی عربستان سعودی
وزارت آموزش
دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود
ریاست پژوهش و تحقیقات علمی

آنچه را که در حج و عمره باید انجام داد

به زبان فارسی

بقلم/ د. صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان
استاد دانشمندی عالی قضاء در دانشگاه اسلامی امام محمد بن سعود

مترجم/ سید عبدالله حازم

۱۴۴۰ هـ / ۲۰۱۹ م

یوزع مجاناً ولا یباع

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيد الانبياء وخاتم المرسلين، نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم وبعد:

دانشگاه اسلامی محمد بن سعود در ابتدا ضمن نامه های ارشادی خود، يك فشرده از این بیان نامه ارشادی را (آنچه را که در حج و عمره باید انجام داد) که مؤلف آن دکتر صالح بن فوزان الفوزان است به نشر رساند.

اگرچه دانشگاه تعدادی بزرگی ازین مختصری را قبل از موسم حج بیک مدت کوتاه چاپ کرده بود، باز هم همه آن توزیع گردیده نماند. و خواسته های مردم از داخل و خارج کشور جهت دریافت این کتاب زیاد شد، البته سبب آن کوچک بودن حجم این رساله، علاوه بر شامل بودن آن بر تمام مسائل حج و عمره، و فهمیدن آن به سهولت و آسانی بود.

لذا دانشگاه چند بار دیگر آن را چاپ کرده توزیع نمود، و چون مؤلف این کتاب - خداوند برایشان پاداش و اجر نصیب فرماید- همین نیاز مندی مردم را به مثل این نامه های ارشادی مختصر و مبسط، که استفاده بزرگی از آن بعمل می آید احساس نموده، آن را دوباره مراجعه کرد، و بعضی امور دیگری را که مناسب و لازم دید اضافه نمود، تا استفاده و بهره مندی بیشتری از آن صورت بگیرد.

و این بار که دانشگاه چاپ دهم آن را تقدیم میکند، گام های مبارک خادم حرمین شریفین، و حکومت رشید او را جهت سعی و کوشش مستمر در راه خدمت به اسلام، و نشر علوم آن و واضح ساختن شریعت اسلامی ترسیم میکند.

و دانشگاه از خداوند متعال قادر و توانا تمنا دارد تا این بیان نامه بنسترس هر حاجی و عمره کننده در جهان اسلام قرار گیرد و در ادای مفاسک و ارکان حج و عمره شان بصورت درست از آن استفاده بعمل آید. و امیدوار است تا خداوند درین نامه مختصر فایده و ثواب عاجل و آجل نصیب فرماید.

و در عین وقت دانشگاه برای همه کسانی که - چه وابسته بدولت باشند یا شخصی - رغبت کسب اجر و تعمیم فایده آن را دارند، شانس

مقدمه مؤلف

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على نبينا محمد وعلى آله
وصحبه وبعد:

بعضی از مردم، ویژه آنانی که قبلا حج یا عمره نکرده باشند،
سؤال ذیل را همیشه مطرح میکنند:

حاجیان و عمره کننده گان، در ادای مناسک حج و عمره شان چه
باید گفتند؟ و چه باید کردند؟

من این مختصر نامه را به سبک و اسلوب آسان و ساده نوشتم؛
زیرا که عامه مردم شاید آنچه را که به سبک علمی نوشته شده باشد
نقهند. پس طوری باید برایشان نوشته شود که آن را بفهمند.

مؤلف

۱. میقاتگاه ذوالحلیفة:

اکنون به نام (ابیار علی) یاد میشود، و این میقاتگاه برای اهل مدینه و کسائی است که زمینی یا هوایی (در هواپیما) از آن جهت عبور میکنند.

۲. میقاتگاه الجحفة:

موقعیت آن نزدیک راه ساحلی رابع است، و حالا مردم از رابع (اسم مکان است) که اندکی قبل از میقاتگاه موقعیت دارد احرام مینندند. و این میقاتگاه برای مردم مغرب و کشور های شام (لبنان، سوریه، فلسطین، اردن) و مصر و آنانی است که زمینی، دریایی و یا هوایی از آن جهت داخل مکه مکرمه میشوند.

۳. میقاتگاه یلملم:

اکنون به نام سعدیه شهرت دارد، و میقاتگاه مردم یمن و کسائی که از آنسو می آیند میباشد.

۴. میقاتگاه قرن المنازل:

و به نام سیل نیز یاد میشود، و میقاتگاه مردم نجد^(۱)، و کسائی است که از طریق هوا یا زمین ازین جاده بسوی مکه مکرمه میگذرند.

۵. میقاتگاه ذات عرق:

و این میقاتگاه مردم عراق و آنانی است که از همین راه، زمینی یا هوایی عبور میکنند.

۶. میقاتگاه کسائی که منازل شان در بین مکه مکرمه و میقاتگاه های نکر شده است:

آنها جهت ادای حج یا عمره از منازل شان احرام مینندند.

اما آنانی که داخل مکه مکرمه سکونت دارند، برای ادای عمره، به حلّ (خارج حرم) میروند و از آنجا احرام مینندند، و برای حج از مکه مکرمه.

(۱) نجد شامل مناطق ریاض، خرج، سنیر، قصیم و حائل است. این تطبیق از سخنان مولف نیست

پای پوش را می‌توانند بپوشند، حتی می‌توانند بوت‌های که از بجلک پایین باشد بدون جوراب پای کنند، و پوشیدن شلوار و چادر سفید و پاکیزه، مستحب است، ولو که شسته شده هم باشد.

اما زنان باید چادری و نقاب دوخته شده را از روی خویش دور کرده در عوضش چادر بزرگی را بر سر انداخته از مردان نامحرم ستر کنند. و اگر این چادر به چهره‌هایشان می‌خورد باکی ندارد، و ضرور نیست که چیزی را بر سرش بگذراد تا مانع لمس چادر به چهره اش شود. چنانکه بعضی زنان این کار را می‌کنند و در سنت ثبوتی ندارد.

همچنان هنگامی که زن نیت احرام بستن را می‌کند، باید دستکش‌هایش را بکشد، و غیر از نقاب، و روپند، و دستکش، از پوشیدن لباسهای دیگری که عاده آن را می‌پوشند، بشرطی که در آن زینت و قشنگی نباشد ممانعت نیست.

و همچنان رنگ مشخصی برای لباس احرام زنان تعیین نشده، پس گمان بعضی مردم که باید زن به لباس سبز احرام کند بی اساس است، و اینچنین کسانی که به این نظر هستند که باید زن به لباس سفید احرام کند (سخن شان بی اساس است)، و در این (احرام زن به لباس سفید) شباهت با مردان است که جواز ندارد.

۴. مرد بعد از غسل نمون تنها به بدنش عطر می‌زند، و لباس احرامش را عطر آلود نمی‌کند، و بعد از آن نیت احرام (داخل شدن در مناسک) را می‌کند، و زن عطری را استعمال می‌کند که بویش زیاد آشکار نشود.

• معنای احرام بستن:

بعد از این که اعمال مذکوره را انجام دادید در احرام داخل می‌شوید، و معنای احرام اینست که نیت داخل شدن در ادای نسک یا ادای ارکان حج را کنید.

پس هنگامی که نیت داخل شدن در آن نسک را کردید در حقیقت در احرام داخل شدید حتی اگر چیزی به زبان هم نیاورده باشید، و بهتر است نیت داخل شدن در احرام را بعد از نماز فرض کنید و اگر وقت نماز فرض نبود و قبل از احرام دو رکعت نماز نقلی خواندید اشکالی ندارد بشرطی که وقتی منهیبه (وقتی که در آن نماز خواندن جایز نیست)

اگر احساس مرضی را می‌کردید، و خوف داشتید که شاید عمره یا حج را انجام داده نتوانید، پس هنگام احرام بستن شرط بگذارید و بگویید: {إِن حَبَسَنِي حَاسٌ فَمَحَلِّي حَيْثُ حَبَسْتَنِي}

ترجمه: اگر چیزی مانع ادای حج و یا عمره من گردید، پس محل (جای خارج شدن از احرام) من در همان جاست که مانع رخ داده است. پس اگر حج یا عمره را انجام داده نتوانستید، شما از احرام خارج می‌شوید و بر شما هیچ چیزی لازم نمی‌شود؛ زیرا شرطی که شما گذاشته اید نزد پروردگار تان منظور است، چنانچه در حدیث شریف آمده.

و بعد از داخل شدن در احرام چنین بگویید: {لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ} مردان آن را به چهار (باصدای بلند) بگویند، و زنان خفیه (آهسته حرف زدن).

قابل توجه:

اول: زنی که پیش از احرام در حالت حیض (دوره ماهانه زنان، عادت ماهانه، قاعدگی) یا نفاس (خونی که پس از زاییدن از زن خارج شود) قرار گرفت پس غسل نموده خود را پاک بسازد، و خوشبو استعمال کرده مانند دیگران احرام ببندد. و همچنان اگر بعد از احرام بستن در حالت حیض یا نفاس قرار گرفت، پس وی در حالت احرام خود باقی مانده و آنچه را که دیگر حاجیان انجام می‌دهند وی نیز انجام دهد بجز طواف خانه کعبه شریفه، این طواف را باید معطل سازد تا که از حیض یا نفاس پاک شود سپس آن را انجام دهد. و اگر به نیت ادای حج تمتع احرام بسته بود و تا روز عرفه از حیض یا نفاس پاک نشد، پس نیت حج را کرده آن را با عمره یکجا می‌کند. و حش حج قرآن می‌شود، و به عرفات رفته آنچه را که حجاج انجام می‌دهند او نیز انجام می‌دهد بجز طواف وسیعی را تأخیر مینماید تا که پاک گردد(۱).

دوم: آنانی که توسط هواپیما جهت ادای حج یا عمره به شهر جده می‌آیند، هنگامی که در برابری یکی از میقاتگاه ها در هوا می‌رسند باید احرام را بسته کنند، و بدون احرام گذشتن از میقاتگاه بسوی جده جایز نیست؛ زیرا که تنها مردم جده و کسانی که بدون نیت حج و یا عمره به

(۱) همچنان احرام بستن کودکان جهت ادای حج یا عمره درست می‌باشد، اگر در سن تمیز بودند خودشان نیت احرام را مینمایند، و اگر کوچک بودند سرپرستشان نیت احرام را از آنها نموده آنها را از معظورات احرام منع نمایند.

- ۱- بعد از داخل شدن در احرام استعمال نمودن خوشبو در بدن یا لباس احرام بالای مرد وزن حرام است، چنانچه بو کردن خوشبو بطور قصدی، یا استعمال چیزهایی خوشبو دار مانند بعضی از خوردنی ها یا نوشیدنی های خوشبو دار، یا تیل (چرب کردن موی با ریش یا بدن به تیل خوشبو دار) یا صابون خوشبو دار.
- ۲- گرفتن موی، از سر یا دیگر اعضای بدن، یا ناخن ها به هر وسیله که باشد، بعد از احرام بستن بالای مرد وزن حرام است.
- ۳- کشتن شکار زمینی یا کمک کردن در قتل آن یا راهنمای و اشاره کردن بخاطر قتل آن، بالای مرد وزن حرام است.
- ۴- همبستری با همسر و چیزهایی که باعث همبستری میشود یا اموری که متعلق به خواستگاری و نکاح باشد، بالای مرد وزن حرام است.
- ۵- پوشاندن سر بواسطه کلاه یا دستار یا دستمال یا چیزهای مشابه به آن بر مرد حرام است، و اگر بواسطه چتری و امثال آن (۱) بالای خود سایه کند باکی ندارد.
- ۶- پوشیدن لباس های دوخته شده مانند پیراهن یا زیر پیراهنی یا جوراب و غیره بالای مرد حرام است، اما بستن کمر بند، بدست کردن ساعت، یا عینک باکی ندارد. چنانچه کفش و زیرپاه (چپلک) و بوت که از جلک پایان باشد نیز جایز است، ولی پاکردن زیرپا (چپلک) بهتر است.
- ۷- پوشیدن روبند، نقاب و چادری و آنچه که به اندازه چهره دوخته شده باشد بالای زن حرام است، و همچنین دستکش های که از پیمه یا پشم و غیره به اندازه دستها بافته یا دوخته شده باشد جایز نیست.

اشتباهاتی که در مسجد تنعیم صورت میگیرد:

بسیاری از حاجیان قبل از این که به مسجد حرام بروند، بسوی مسجد تنعیم رفته در آنجا نماز میخوانند، و معتقدند که باید پیش از رفتن به مسجد حرام در آنجا نماز بخوانند. حتی بعضی از حجاج از میقاتگاه بدون احرام میگذرند و بسوی مسجد تنعیم رفته از آنجا احرام میبندند چنانکه بعضی دیگری از حجاج که در مکه مکرمه میباشند به مسجد تنعیم چند بار میروند و از آنجا جهت ادای عمره احرام بسته میکنند، و آنها معتقدند که مسجد تنعیم یک خاصیت و فضیلت خاصی دارد، که باید

(۱) مانند سقف موتر یا خیمه.

وقتی که به مکه مکرمه رسید باید به مسجد حرام برود، اگر نیت عمره داشت نخست طواف کعبه شریفه را ادا نماید، سپس سعی بین تپه صفا و مروه را انجام دهد، و اگر نیت حج قرآن یا افراد را داشت پس نخست طواف قدوم را انجام دهد، نه این که به مسجد تنعیم یا مساجد دیگر برود. چنانچه برآمدن متکرر از مکه مکرمه به مسجد تنعیم جهت احرام بستن و ادای عمره جدید قبل از حج یا بعد از آن، یا در اوقات دیگر بهتر نیست، بلکه باقی ماندن در حرم شریف و نماز خواندن در آن و طواف کردن نفلی خانه کعبه شریفه از خروج به مسجد تنعیم بخاطر عمره جدید بهتر و افضل تر است، والله اعلم.

فصل دوم: آنچه را که حاجی و عمره کننده هنگام رسیدن به مکه مکرمه باید انجام داد:

• آنچه را که در حج تمتع باید بجا آورد:

هنگامی که به مکه مکرمه رسیدید و نیت ادای حج تمتع را داشتید پس نخست مناسک عمره را انجام بدهید، که هفت بار بدور کعبه شریفه طواف کردن است، -هریکی آن را از نزد حجر اسود آغاز نموده و به همانجا خاتمه بدهید- هرگاه که از طواف دوره هفتم فارغ شدید پس از آنجا برآمده دو رکعت نماز را ادا کنید، در صورت امکان ادا نمودنش عقب مقام ابراهیم -علیه السلام- بهتر است، اگر امکان نداشت پس در هر گوشه حرم شریف می‌توانید آن را ادا کنید. و مستحب است آب زمزم بنوشید، سپس بسوی تپه صفا رفته هفت بار بین صفا و مروه سعی عمره نمایید بار اول را از صفا آغاز نموده به مروه خاتمه دهید و بار دوم را از مروه آغاز نموده به صفا خاتمه دهید، و اینچنین تا که هفت دوره را تمام کنید-.

❖ باید دانست که رفتن از صفا به مروه یک دوره و از مروه به صفا دیگر دوره شمرده میشود.

بعد از پایان سعی دوره هفتم مرد تمام موهای سرش را کوتاه میکند یا می‌تراشد، وزن به انداز سر انگشت از نوک مویش کوتاه میکند، و به همین کار مناسک عمره تکمیل میشود و شما حلال میشوید، یعنی از احرام خارج میشوید و آنچه که بسبب احرام بر شما ممنوع بود آن را انجام داده می‌توانید و برایتان جایز میگردد.

فایده: ارکان عمره سه چیز است:

دوم: اضطیاع (برهنه کردن شانه راست در طواف عمره و طواف قدوم) برای مردان مستحب است، چنانچه در سه دوره اولی رَمَل (اندکی تیز رفتاری با نزدیک گذاشتن قدمها بایکدیگر)، مستحب است.

سوم: در اثنای طواف کردن یا سعی کدام دعای مخصوصی وجود ندارد بلکه هر دعای برش میسر شد بخواند، یا تسبیح و تکبیر و حمد و ثناء ستایش بگوید، یا آیاتی از قرآن کریم را تلاوت نماید. بخاطر بوسیدن حجر اسود به دیگران مزاحمت نکند، اگر امکان داشت آن را بدست خویش لمس نموده ببوسد، و اگر نتوانست پس هنگامی که در برابری آن میرسد بسوی آن اشاره کند، و این کافی است. و اگر میسر بود رکن یمانی را بدست لمس کند و بوسه نکند، اگر لمس کرده نتوانست بسوی آن اشاره نکند.

چهارم: برای این که سعی صحیح و درست باشد نیت کردن و انجام دادن آن بعد از طواف شرط است، چنانچه هفت بار سعی کردن که در هر بار آن فاصله بین صفا و مروه را تمام کرده باشد نیز شرط است.

پنجم: هرگاه نماز جماعت برپا شد و شما در حالت طواف کردن یا سعی بودید آن را توقف داده با امام نماز را ادا کنید، سپس طواف یا سعی را از آغاز همان شوط شروع کرده تکمیل نمایید.

• آنچه که در روز ترویبه (۱) انجام داده میشود:

روز ترویبه روز هشتم ذی حجه را میگویند، و در این روز برای کسی که حج تمتع را ادا میکند مستحب است تمام آنچه را که در میقات انجام داده بود مانند غسل نمودن و طهارت، و استعمال خوشبوی، انجام داده از همان جای اقامتگاهش احرام بسته کند. اما آنان که حج قرآن یا افراد را نیت کردند، آنها طبعاً در احرام شان باقی هستند، و قبل از ظهر بسوی منی حرکت میکنند، و به مسجد حرام جهت طواف بیت الله میروند، بلکه از منازل شان مستقیماً بسوی منی حرکت میکنند و در آنجا نماز های ظهر، عصر، شام، و خفتن راه، هر یکی را در وقتش باقصر نماز های چهار رکعتی ادا مینمایند. و شب نهم را در منی سپری نموده، نماز فجر را نیز در آنجا ادا مینمایند. و سپری نمودن شب نهم در منی سنت است، و اگر کسی آن را بجا آورده نتوانست گناهی بالایش نیست، و اگر کسی قبل از ترویبه یعنی روز هشتم در منی حاضر بود پس او نیز چاشت روز ترویبه در منی احرام ببندد، و در جای خود باقی بماند.

(۱) روز هشتم ذی حجه

همراهشان نباشد، پس بهتر اینست که آنها در مزدلفه نماز فجر را ادا نموده در دعا و عبادت مشغول باشند، و اندکی قبل از طلوع آفتاب میتوانند بسوی منی در حرکت شوند. میبیت یا شب سپری نمودن در مزدلفه حد اقل تا نیم شب واجب است، اگر قبل از نیم شب از آنجا کسی خارج شد و دوباره عودت نکرد پس وی مرتکب گناه شده، و بالایش فدیة لازم میشود؛ زیرا که میبیت در مزدلفه یکی از واجبات حج است، و کم آن تا نیم شب میباشد، و اگر کسی بعد از نیم شب به مزدلفه رسید پس عبور کردن وی یا چند لحظه باقی ماندن او در مزدلفه کافی است.

• اعمال و کارهای که روز عید باید آنرا انجام داد:

حجاج در وقت حرکت بسوی منی، همراه خود از مزدلفه یا از راه هفت سنگریزه را که از دانه نخود کمی بزرگتر باشد جهت زدن جمره بگیرند، و هنگامی که به منی میرسند مستحب است که جمره کبری را توسط هفت سنگریزه پی در پی بزنند، و در هر بار دست بالا برده میگویند: الله اکبر، و باید سنگریزه ها داخل حوض جمره بیفتند.

ووقت رمی (زدن) جمره عقبه (شیطان کلان) از نیم شب دهم یعنی شب عید آغاز میشود، و تا غروب آفتاب همین روز اول عید ادامه می یابد، و برای صحتمندان که دارای اجسام قوی هستند بهتر آن است که بعد از طلوع آفتاب همین روز رمی جمره را انجام دهند، و بعد از زدن جمره عقبه کسانی که بالایشان قربانی لازم است (متمتع وقارن) آن را ذبح نمایند، و وقت ذبح (کشتن قربانی) از طلوع آفتاب روز عید شرع شده تا غروب آفتاب روز سیزدهم ذی حجه یعنی روز چهارم عید ادامه دراد. و مستحب این است که از گوشت قربانی خود حاجی بخورد، و دیگر آن را هدیه و صدقه بدهد، و بعد از قربانی موهای سر را بتراشد یا کوتاه نماید.

اما زنان تنها از موهایشان به اندازه سر انگشت کوتاه کنند، اگر موهای زن پیچیده (بافته شده) باشد از نوک آن قیچی نماید، و اگر پیچیده نبود آنرا یکجا بندست گرفته از نوک آن توسط قیچی به اندازه سر انگشت کوتاه نمایند. هرگاه حاجی جمره عقبه را زد و موهای سرش را تراشید یا کوتاه نمود حلال میشود، یعنی آنچه که بسبب احرام ممنوع بود همه آن جایز میشود، مانند پوشیدن لباسهای عادی یا استعمال کردن خوشبو و عطر بجز همبستر شدن با خانمش. و وقتی که طواف افاضه را انجام داد با خانمش نیز میتواند همبستر شود.

شرط دیگر اینست که قربانی باید از تمام عیوب - مانند مرض، پیری لاغرری زیاد، کور بودن، لنگ بودن، کر بودن، و ناقص بودن بعضی اعضای بدن - سالم باشد.

و حاجی نباید قربانی اش را ذبح نموده و بیندازد، بلکه به آن اعتنا نموده باید از گوشت آن بخورد و باقیمانده آن را بالای مستحقین توزیع نماید، یا قربانی اش را ذبح نموده به مستحقین اش بپردازد، یا کسی را وکیل بگیرد که قربانی وی را انجام دهد.

۴- آنانی که قدرت و توان قربانی را ندارند، ده روز روزه بگیرند که سه روز آنرا در ایام حج بگیرد، بهتر این است که این سه روز قبل از روز عرفه باشد، چنانچه در روزهای تشریق (روزهای یازدهم، دوازدهم، سیزدهم ذی حجه) نیز جواز دارد، و هفت روز باقیمانده را وقتی که به خانه اش برگشت روزه بگیرد.

• روزهای تشریق، و آن عده اعمال حج که در آن روزها انجام داده میشود:

ایام تشریق روزهای یازدهم، دوازدهم و سیزدهم ماه ذی حجه را میگویند، و آنچه که درین روزها بر حاجی واجب است دو چیز میباشد:

الف: سپری نمودن شبهای ایام تشریق در منی، بقدر امکان بکوشد که اکثر شب را در آنجا بگذراند، چون این یکی از واجبات حج است. اگر کسی بدون عذر شب را در منی سپری نمود مرتکب گناه شده و بر وی فدیة لازم است.

ب: زدن جمرات سه گانه در همه روزهای تشریق بعد از زوال آفتاب، و ادا نمودن تمام نمازها در اوقاتشان با قصر نمازهای چهار رکعتی.

• چگونگی زدن جمرات:

بعد از زوال آفتاب روز یازدهم یعنی روز دوم عید حاجی بیست و یک سنگریزه را که از دانه نخود اندکی بزرگتر باشد از مکان اقامتگاه یا جای دیگر باخود گرفته، نخست نزد جمره صغری (جمره اولی) آمده با هفت سنگریزه پی در پی آنرا رمی میکند، و جمره صغری همان جمره ای است که به منی نزدیکتر است، و هنگام پرتاب کردن هر سنگریزه الله اکبر بگوید، و باید از افتادن سنگریزه ها در داخل حوض متیقن شود،

پس کسی که یک رکن از ارکان حج را ترک کرد، حجش بدون ادای آن رکن درست نمیشود، و کسی یک واجب از واجبات حج را ترک کرد بر وی دم لازم میگردد، و آن را در مکه مکرمه ذبح نموده بالای مسکینان ماحول حرم شریف توزیع میکند و از گوشت آن خودش نمیکورد.

• طواف وداع:

هنگامی که حاجی مناسک حجش را تمام کرد، و میخواست بسوی کشورش عودت کند، پس تا وقتی که طواف وداع را بجا نیاورده باشد سفر کردنش درست نیست. و طواف وداع بدون سعی بین صفا و مروه میباشد، و اگر طواف افاضه را تأخیر کرد تا این که وقت سفرش انجام داد پس همان از طواف وداع نیز کافی میباشد. و طواف وداع از زنی که دچار حیض یا نفاس باشد ساقط میگردد و میتواند بدون طواف وداع سفر کند.

توجه به اشتباهاتی که بعضی از حاجیان در مناسک حج مرتکب آن میشوند:

بعضی این اشتباهات مربوط به عقیده، و بعضی دیگر آن متعلق به احکام عملی حج میباشد.

آنچه که مربوط عقیده است آنست که بعضی از حجاج - چه در مکه مکرمه یا در مدینه منوره - به بعضی از مقبره ها رفته، و از مردگان دعاء میخواهند، و آنها را وسیله نزدیک شدن به پروردگار اختیار میکنند، و از قبر هایشان تبرک میجویند، یا مانند این دگر اعمالی شرکی و بدعی را که مخالف سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم است انجام میدهند؛ زیرا که سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم اینست که زیارت قبرها جهت عبرت و پند گرفتن، و بیاد آوردن روز آخرت، و دعای رحمت و آمرزش خواستن برای مردگان مسلمان انجام شود، و آن هم بدون این که ویژه بخاطر آن سفر صورت گیرد. و زیارت قبرها تنها برای مردان جائز است نه برای زنان، چنانچه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمودند:

{كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ إِلَّا قُرُورَهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ}

ترجمه: من شما را از زیارت (به دیدار رفتن) قبرها منع کرده بودم، پس شما قبرها را زیارت کنید؛ زیرا زیارت قبرها روز آخرت را بیاد شما می آورد. و این خطاب ویژه به مردان است، زیرا که رسول الله

اما اگر این امکانها را در بدعت و خرافات و چیزهای بیهوده به خرج برساند پس جز گناه و نافرمانی و عقاب چیزی دیگری بدست نمیآورد.

لذا حاجیان گرامی باید به این نکته متوجه شوند و فریب سخنان جهال و نادانان که بدعتها را به بار میآورند نخورند، و نباید به آن بدعتها و پروپاگندهای که برای نشر این بدعتها در بعضی از کتابهای مناسک حج نوشته شده فریب خورد.

و حاجی باید به آنده کتابهای موثق و قابل اعتبار مراجعه کند که در پرتو قرآن و سنت نوشته شده باشد، تا بتواند عقیده و حج خویش را سالم نگاه داشته باشد، و آنچه را که نمیدانست از اهل علم و دانش بپرسد و مشوره گیرد.

اما اشتباهاتی که به اعمال مناسک حج تعلق میگیرد قرار نپل است:
اول: اشتباهات در احرام بستن:

۱. بعضی از حجاج که از طریق هوا (در هواپیما) می آیند تا وقتی احرام نمیبندند که در فرودگاه جده پایین شوند سپس از آنجا احرام می بندند، در حالی که آنها از میقاتی که در راه شان بود تجاوز کردند، و رسول الله صلی الله علیه وسلم درباره میقاتگاه میفرماید: **لَهُنَّ لُحْنٌ وَلِمَنْ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِ أَهْلِهِنَّ** (۱) پس کسی که از میقاتگاه هائی که از آن یا از برابری آن میگذرد - خواه در هوا بیما یا از طریق زمین - باید از همانجا احرام بسته کند، اگر از میقاتگاه یا از برابری آن گذشت و احرام بسته نکرد پس گنهار شده و یکی از واجبات حج را ترک کرده ویر وی دم لازم میشود. و جده برای کسانی که از اهل جده نیستند و نیت ادای حج یا عمره را دارند میقات نیست.
۲. بعضی از حجاج هنگامی که احرام میبندند قوتو و عکس بطور یانگاری اخذ مینمایند، سپس آنرا برای دوستان و رفقای شان نشان میدهند، و این کار از دو نگاه اشتباه است:
اول: این که عکاسی و تصویر در ذات خود حرام و نگاه است، چنانچه در احادیث شریف تحریم آن ذکر شده، و در صورت ارتکاب آن عقاب

(۱) این میقاتگاهها برای اهل آن و کسانی که از غیر اهل آن بر آن میگذرند جای احرام بستن است

کدام دلیلی بر آن وجود دارد؛ زیرا در حدیث عائشه رضی الله عنها آمده که زنان در حالت احرام چهره‌هایشان را از مردان نامحرم پنهان میکردند، و این را ذکر نموده که مانند دستار یا چیزهای بلند گیرنده را استعمال میکردند، پس لمس (رسیدن) چادر بر روی کدام پاکی ندارد.

۷.

یکهده از زنان هنگامی که به میقاتگاه جهت ادای حج یا عمره میرسند، و مریضی ماهواره شان پیش می آید، نیت احرام را نمیکند، چون خودش یا سرپرستش گمان دارد که شرط احرام بستن پاکی و طهارت است، و بدون احرام از میقات میگذرد، و این یک اشتباه بزرگ است؛ زیرا که مریضی ماهواره زن مانع احرام بستن نمیشود، و زنی که در حالت حیض است میتواند آنچه را که حاجی انجام میدهد او نیز انجام دهد، تنها طواف خانه کعبه را نمیتواند در حالت حیض انجام دهد بلکه آن را تا پاک شدنش تأخیر میکند، چنانچه در احادیث وارد شده. و اگر از میقاتگاه بدون احرام گذشت سپس به میقاتگاه برگشت و از آنجا احرام بست (نیت دخول در عمره یا حج را کرد) پس چیزی بر وی لازم نیست، و اگر از جای دیگری بعد از گذشتن میقاتگاه، احرام نموده، بر وی دم (گوسفند یا بز یا هفت حصه اشتر و گاو) لازم میشود، زیرا که واجب را ترک میکند.

دوم: اشتباهاتی که در طواف رخ میدهد:

۱.

اکثر حاجیان هنگام طواف به دعاهای خاصی پابندی نموده آنرا میخوانند، و گاهی هم گروهی از حجاج این دعاها را از یک شخص میشوند سپس آن را با آواز بلند و باهم یکجا تکرار مینمایند، و این عمل از دو وجه اشتباه است:

وجه اول: این که او به دعای خاصی پابندی نموده که درین مقام ثابت نیست، چون از جناب پیامبر صلی الله علیه وسلم کدام دعای خاصی در طواف ثابت نشده.

وجه دوم: این که دعاء دست جمعی (گروهی) بدعت است، و سبب مزاحمت و تشویش بر طواف کنندگان میشود، و طریقه درست و مشروع این است که هر شخص باخود دعا کند بدون این که آوازش را بلند کند.

۲.

یکتعداد از حاجیان رکن یمانی را بوسه میکنند، و اینکار اشتباه است؛ زیرا رکن یمانی صرف دست زده میشود و بوسیده نمیشود.

۱. بعضی از حاجیان از جای وقوف که لازم است متیقن و متأكد نمیشوند، و به لوحه های ارشادی که حدود و مرزهای عرفات را تحدید میکند متوجه نمیشوند، و خارج حدود عرفات قرار میگیرند، و اگر کسی به همین طور تا آخرین وقت وقوف خارج مرز عرفات بماند، و به عرفات بالکل داخل نشود، حجتش درست نمیشود. پس حاجی باید به این موضوع متوجه شده و از داخل شدنش به سرزمین عرفات متأكد شود، تا وقوفش بشکل درست صورت گیرد.

۲. بکثرت از حاجیان معتقد اند که روز وقوف (استاد شدن) در عرفه باید به کوه رحمت (جبل الرحمة) رفت و آن را دید، و یا اینکه باید بر آن کوه بالا شد بنابراین متحمل تکلیف ها و مشقت ها شده خود را به خطرهای بزرگ مواجه میسازند، تا آنچه میخواهند حاصل کنند، و این چیزها از حاجی خواسته نشده بلکه چیزی که از حاجی خواسته شده و آن را باید انجام دهد، وقوف در عرفات است، و وقوف در هر جای آن که باشد درست است، چنانچه رسول الله صلی الله علیه و سلم فرمودند: **{وَعَرَفَةٌ كُلُّهَا مَوْقِفٌ وَأَرْقَعُوا عَنِ بَطْنِ عَرَنَةَ}**

ترجمه: و هر گوشه از سرزمین عرفه جای وقوف است، و از بطن عرنه (اسم جای است) دور شوید. پس این مهم نیست که جبل رحمت را ببینید. همچنان یکعه از حاجیان هنگام دعا کردن رو به جبل رحمت استاد میشوند، و جبل رحمت قبله نیست، باید رو بسوی قبله ایستاد شوند.

۳. عده از حاجیان قبل از غروب آفتاب بسوی مزدلفه روان میشوند، و این عمل برایشان جایز نیست؛ زیرا که وقت حرکت بسوی مزدلفه بعد از غروب آفتاب آغاز میشود، پس کسی که قبل از غروب آفتاب از عرفات خارج شد و باز نگشت پس وی یکی از واجبات حج را ترک کرده، و بر وی دم (کشتن یک گوسفند...) لازم میشود، باهمراه توبه به درگاه الله متعال؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم تا وقت غروب آفتاب در عرفه باقی ماندند، و فرمودند: **{خُدُوا عَلَيَّ مَنَاسِكَكُمْ}** ترجمه: به من اقتدا کنید، و از من مناسک حج تان را بیاموزید.

پنجم: اشتباهاتی که در مزدلفه رخ میدهد:

میزنند در اثر آن از حوض بیرون می افتند. و این گونه زدن جمرات واجب را ساقط نمیکند؛ زیرا که در حوض نمی افتند، و سبب این گونه اشتباهات جهل و نادانی و عجله و بی پروایی میباشد.

۴. و بعضی از حاجیان زدن جمرات سه گانه را در یک روز اول از روزهای تشریق یعنی روز یازدهم ذی حجه یکجا انجام میدهد، سپس قبل از اكمال نمودن اعمال حج رهسپار کشورش میشود، چنانچه یکعهده دیگر روز اول جمرات را میزند و برای روزهای باقیمانده به خود وکیل میگیرد و خودش سفر میکند، این امر در حقیقت بازی کردن با مناسک حج میباشد، و این فریب شیطان است که این مسکین جهت ادای حج تمام مشکلاتی حج را متحمل شد و پول خویش را درین راه مصرف نمود، و در آخر و وقتیکه کمی از اعمال حج باقیماند شیطان او را فریب داد، و تعدادی از واجبات را که عبارت است از: زدن جمرات باقیمانده، و سپری نمودن شبهای ایام تشریق در منی، و انجام طواف و اداع در وقتش که بعد از ختم ایام حج است، ترک نموده در حج خویش اخلال وارد نمود. پس برای این شخص بهتر اینست که هیچ به حج نیاید و متحمل این همه مشکلات و تکلیفها و ضایع نمودن مال خویش نشود؛ زیرا الله متعال میفرماید: { وَأَيُّوا الْحَجَّ وَالْمَمْرَةَ لِلَّهِ } (۱)

ترجمه: و حج و عمره را جهت کسب رضای الله جل جلاله تمام کنید و به پایان برسانید. و معنی تمام کردن اینست که کسی اهرام بسته کرد باید تمام مناسک و اعمال حج یا عمره را بصورت درست انجام داده آنرا خاص برای کسب رضای خداوند تمام کند.

۵. یکعهده از حاجیان معنی عجله را که در آیه مبارکه نکر شده درست نمیفهمند، الله متعال در آیه مبارکه فرموده: { فَمَنْ تَجَلَّ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا

إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَى } (۲)

ترجمه: پس کسی که عجله کرد و شتاب ورزید در دو روز، بر وی گناهی نیست، و کسی که تأخیر کرد پس بر وی نیز گناهی نیست.

(۱) سورة البقرة: ۱۹۶

(۲) سورة البقرة: ۲۰۳

۲- چنانچه بکثرت از آنها بدین اعتقاد اند که گویا زیارت مسجد نبوی شریف واجب است، و چنین اعتقاد درست نیست؛ زیرا که زیارت و دیدار مسجد نبوی سنت است، و اگر کسی در عمرش یکبار هم آنرا زیارت نکرد گناهی ندارد، ولی اگر کسی به نیت خوب آنرا زیارت میکند اجر و ثواب و پاداش نیکی را حاصل میکند، و کسی که زیارت نکرد گناهکار نمیشود.

۳- از جمله اشتباهاتی که نیز رخ میدهد این است که بعضی از ایشان طوری اعتقاد دارند که زیارت مسجد نبوی شریف به معنای زیارت خود جناب رسول الله صلی الله علیه و سلم و یا قبر وی است. و این گونه نام گذاری (که زیارت خود رسول الله صلی الله علیه و سلم یا قبرش را میکند) اشتباه است بلکه گاهی خلی اعتقادی را با خود دارد؛ زیرا مقصد اساسی این زیارت که سفر برایش جایز شده ادای نماز در مسجد رسول الله صلی الله علیه و سلم است، و ضمناً زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و سلم و دیگر قبرهای صحابه کرام و شهدا نیز صورت میگیرد.

اما سفر کردن بقصد زیارت قبرها درست نیست؛ زیرا رسول الله صلی الله علیه و سلم از سفر کردن به جای خاصی به نیت تعبد و تقرب جستن منع کردن به جز از سه مسجد که قبلاً در حدیث شریف ذکر گردید. پس بخاطر زیارت و دیدار قبور انبیاء و اولیاء و یا بخاطر نماز خواندن در مسجدی غیر از سه مسجد سفر کردن درست نیست.

اما احادیثی که در مورد زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و سلم برای آنان که حج میکنند وارد شده، استدلال بر هیچ یکی آن احادیث درست نیست؛ چون همه آن احادیث یا موضوعی (ساخته شده) و یا هم نهایت ضعیف است. چنانچه امامان و حافظان حدیث این موضوع را بیان نمودند. ولی اگر کسی به زیارت مسجد نبوی شریف میرود، پس زیارت قبر رسول الله صلی الله علیه و سلم و دیگر صحابه کرام ضمناً برایش مستحب میباشد، بنابراین عموم ادله مشروعیت زیارت قبرها، بشرطی که زیارت کردن قبرها مطابق سنت باشد، و صرف به سلام کردن بر مردگان و دعای رحمت و طلب مغفرت و آمرزش برای آنها اکتفا نماید، نه این که از مردگان نیامندی های خویش را بطلبند؛ زیرا که خواستن حوائج

مساجد دیگر جواز ندارد، و مساجد دیگری که در مدینه وجود دارد، مانند سایر مساجدی عادی که در روی زمین است میباشد، و کدام امتیاز و صفت خاصی را دارا نیست، و نه سفر کردن برایش جواز دارد.

پس مسلمانان این موضوع را باید درک کرده و به آن متوجه شوند، و وقت و پول خویش را در آنچه که ایشان را از رحمت خداوند دور میکند خرج نکنند؛ زیرا کسی آنچه را که الله جل جلاله و رسولش جائز نکردند بجا میآورد، گناهکار میشود و عمل اش مردود است. چنانچه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرموده: {مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ} ترجمه: کسیکه عملی را انجام دهد که ما به آن امر نکرده باشیم پس عملش مردود است.

و در زیارت کردن مساجد هفتگانه، و مسجد قبلتین، و مسجدضامه هیچ دلیلی وجود ندارد، نه رسول الله صلی الله علیه وسلم آن را انجام داده و نه بکسی امر نموده اند، بلکه از جمله بدعتهای ایجاد شده است. از بارگاه الله متعال مسئلت می‌داریم که ما را به راه راست و حق راهنمای نموده، و توفیق پیروی آن را نصیب فرماید، و راه باطل را برای ما نشان داده، و ما را از آن راه در حفظ خود داشته باشد.

والحمد لله رب العالمین و صلی الله وسلم علی نبینا محمد وآله وصحبه اجمعین...

پایان،،

